

УДК 811.161.2'243(072.034)

[https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-3\(33\)-477-486](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-3(33)-477-486)

Михайлюк Наталія Володимирівна доктор філософії, доцент кафедри іноземних мов та міжкультурної комунікації, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, Проспект Науки, м. Харків, тел.: (095) 223-63-88, <https://orcid.org/0000-0003-3377-2229>

Драган Оксана Анатоліївна старший викладач кафедри іноземних мов та міжкультурної комунікації, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, м. Харків, тел.: (050)275-02-32, <https://orcid.org/0000-0002-1225-6519>

Мохамед Ламааши старший викладач кафедри східних мов факультету іноземних мов Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, м. Харків, тел.: (066)20-722-64, <https://orcid.org/0000-0002-6055-4289>

ВИКОРИСТАННЯ ПОШУКОВОГО ЧИТАННЯ НА ЗАНЯТТЯХ З «ФАХОВОЇ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ»

Анотація. Наразі вивченню іноземної мови надається величезне значення, оскільки євроінтеграційні прагнення нашої країни не можуть бути реалізовані, коли більшість населення не володіє іншомовними мовленнєвими навичками та вміннями для вільної участі у міжнародній комунікації. З огляду на це виростає соціальна значущість випускників закладів вищої освіти, які мають не тільки високий фаховий рівень, але й вільно володіють іноземною мовою в професійній сфері. Для реалізації цієї мети в економічних закладах вищої освіти студентам пропонується навчальна дисципліна «Фахова іноземна мова», яка допомагає практично оволодіти іноземною мовою, враховуючи наукову та фахову специфіку майбутньої спеціальності студента. Викладання навчальної дисципліни «Фахова іноземна мова» є комунікативно зорієнтованим та професійно спрямованим і має за мету розвиток комунікативних умінь і навичок ділового спілкування у сфері ділових контактів із зарубіжними партнерами; формування необхідної комунікативної спроможності у сферах професійного спілкування в усній і письмовій формах; розуміння та переклад іншомовних джерел; ведення ділової документації. Одним з способів реалізації поставлених цілей є використання на заняттях з «Фахової

іноземної мови» пошукового читання. Пошукове читання застосовують в процесі роботи з періодичними виданнями за фахом чи науковою літературою. Його метою є швидке знаходження в тексті потрібних фактів, показників, характеристик. Пошукове читання не вимагає детального аналізу, навіть не потрібно досконально перекладати всі незнайомі лексичні одиниці. Таке читання передбачає вміння орієнтувати в логіко-смісловій структурі тексту, вибирати з нього необхідну інформацію. Пошукове читання на заняттях з «Фахової іноземної мови» передбачає використання низки мовленнєвих завдань на передтекстових, текстових та післятекстових етапах, кожен з яких має свою методичну мету.

Ключові слова: пошукове читання, фахова іноземна мова, комунікативні вміння, іншомовна підготовка, професійно-орієнтовані тексти.

Mykhailiuk Nataliya Volodymyrivna Doctor of Philosophy, Department of Foreign Languages and Cross-Culture Communication, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics, Kharkiv, tel. (095) 223-63-88, <https://orcid.org/0000-0003-3377-2229>

Dragan Oksana Anatolyivna, Senior Lecturer, Department of Foreign Languages and Cross-Culture Communication, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics, Kharkiv, tel. (050) 275-02-32, <https://orcid.org/0000-0002-1225-6519>

Mohamed Lamaashi Senior Lecturer, Department of Oriental Languages, Faculty of Foreign Languages, V.N. Karazin Kharkiv National University, Kharkiv, tel.: (066) 207-22-64, <https://orcid.org/0000-0002-6055-4289>

USE OF SEARCH READING IN «PROFESSIONAL FOREIGN LANGUAGE» CLASSES

Abstract. Currently, the study of a foreign language is given great importance, since the European integration aspirations of our country cannot be realized when the majority of the population does not have foreign language speech skills and abilities for free participation in international communication. In view of this, the social significance of graduates of higher education institutions who have not only a high professional level, but also fluent in a foreign language in the professional sphere is growing. To achieve this goal, students are offered the academic discipline «Professional Foreign Language», which helps to practically master a foreign language, taking into account the scientific and professional specifics of the student's future specialty. Teaching the

academic discipline «Professional Foreign Language» is communicatively oriented and professionally directed and aims to develop communicative skills and business communication skills in the field of business contacts with foreign partners; formation of the necessary communicative competence in the areas of professional communication in oral and written forms; understanding and translation of foreign language sources; maintaining business documentation. One of the ways to achieve the set goals is to use search reading in classes on «Specialized Foreign Language». Search reading is used in the process of working with periodicals in the specialty or scientific literature. Its goal is to quickly find the necessary facts, indicators, characteristics in the text. Search reading does not require detailed analysis, it is not even necessary to thoroughly translate all unfamiliar lexical units. Such reading involves the ability to navigate in the logical and semantic structure of the text, to select the necessary information from it. Search reading in classes on «Specialized Foreign Language» involves the use of a number of speech tasks at the pre-text, text and post-text stages, each of which has its own methodological goal.

Keywords: search reading, professional foreign language, communication skills, foreign language training, professionally oriented texts.

Постановка проблеми. Навчальна дисципліна «Фахова іноземна мова» є науково-практичною основою подальшої іншомовної освіти, що базується на мовних знаннях, навичках та мовленнєвих уміннях, сформованих на попередніх етапах іншомовної підготовки. Практичне володіння іноземною мовою надає змогу вивчати світові стандарти, новітні технології, перекладати професійну документацію, інформативну літературу з метою прийняття самостійного професійно-значущого рішення [1]. Викладання навчальної дисципліни «Фахова іноземна мова» є комунікативно зорієнтованим та професійно спрямованим і має за мету розвиток комунікативних умінь і навичок ділового спілкування у сфері ділових контактів із зарубіжними партнерами; формування необхідної комунікативної спроможності у сферах професійного спілкування в усній і письмовій формах; розуміння та переклад іншомовних джерел; ведення ділової документації [2]. Мовленнєві уміння у сфері іншомовного професійного спілкування можуть формуватися під час такого виду мовленнєвої діяльності як пошукове читання, яке базується на ознайомленні з публіцистикою та літературою за фахом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Однією з компетентностей, якою повинен оволодіти студент під час вивчення дисципліни «Фахова іноземна мова» є розвиток навичок читання. Сучасні науковці, викладачі, методисти наділяють достатньо уваги розвитку вмінь студента

розуміти аутентичні тексти, швидко знаходити в них потрібну інформацію, обговорювати прочитане. Питанню розвитку навичок читання присвячені роботи таких авторів як Яковлева Т.В, Козак М.А, Бігич О.Б, Бориско Н.Ф., Борецька Г.Е., Прадівлянний М.Г., Присяжна О.Д. та інші. Але в методичних напрацюваннях мало приділяється уваги питанню навчання студентів іноземній мові фахового спрямування шляхом використання пошукового читання.

Метою статті є проаналізувати такий вид мовленнєвої діяльності, як читання іноземною мовою, схарактеризувати пошукове читання та етапи його формування.

Завдання наукового дослідження – класифікувати практичні завдання, які використовують в процесі навчання пошукового читання на предтекстовому, текстовому та післятекстовому етапах.

Виклад основного матеріалу. Читання – вид мовленнєвої діяльності, тісно пов'язаний як з вимовою, так і з розумінням мови. Це здатність сприймати, розуміти інформацію, яка відтворена певним способом (записана, надрукована тощо) [3]. Читання іноземною мовою як комунікативне уміння та засіб спілкування є важливим видом мовленнєвої діяльності та найбільш розповсюдженим способом іншомовної комунікації. Завдяки читанню, яке робить доступною будь-яку інформацію, передається досвід людства, нагромаджений у найрізноманітніших сферах трудової, творчої, соціально-культурної діяльності. Уміння читати дає можливість студентам у навчанні та у своїй подальшій роботі користуватися літературою на іноземній мові для пошуку інформації за фахом, задоволення своїх читацьких та творчих інтересів, удосконалення умінь усного мовлення і т.ін.

Читання є рецептивним видом мовленнєвої діяльності, який включає техніку читання (ТЧ) і розуміння того, що читається, і відноситься до письмової форми мовлення. У зв'язку з цим виділяють змістовний та процесуальний аспекти діяльності читця. Змістовний аспект читання залежить від процесуального і полягає в досягненні розуміння інформації, яка сприймається читцем, завдяки декодуванню графічних знаків та смислових зв'язків тексту.

Розрізняють два основних рівні розуміння тексту: рівень значення і рівень змісту (хоча кожен з них ще включає по декілька проміжних рівнів). Перший пов'язаний із встановленням значень сприйнятих мовних одиниць та їх безпосередніх зв'язків, другий – з розумінням змісту тексту як цілісної мовної одиниці. У зв'язку з цим навички та вміння, які забезпечують розуміння тексту, умовно поділяють на дві групи, хоча процеси сприймання та осмислення відбуваються одночасно. Перша група – це навички, які пов'язані з технічним аспектом читання. Вони забезпечують безпосередній

акт сприйняття графічних знаків та співвіднесення їх з відповідними значеннями. Друга група – це вміння, які забезпечують смисловий акт читання: встановлення смислових зв'язків між мовними одиницями тексту, досягнення розуміння тексту як завершеного мовленнєвого твору. Щоб досягти такого рівня розуміння, навички техніки читання мають бути гранично автоматизованими, завдяки чому увага читця повністю зосереджується на смисловій переробці тексту.

Процес осмислення прочитаного включає роботу пам'яті та різних розумових операцій, серед яких головними є порівняння та узагальнення, аналіз та синтез, абстрагування і конкретизація тощо. Читаючи текст, читець ніби забігає наперед, будує гіпотези про те, що буде далі, прогнозує події. Це явище розповсюджується не тільки на окремі слова, але й на синтагми та речення.

Мотивом читання як комунікативної діяльності є спілкування, а метою – отримання необхідної інформації, причому робота з текстом може переслідувати різні цілі: іноді потрібно лише визначити, про що цей текст, в інших випадках важливо зрозуміти основну чи нову інформацію, замисел автора, підтекст. Той, хто читає, як правило, завжди прагне отримати інформацію найекономнішим способом, тому його читання відбувається в різному темпі і характеризується гнучкістю як ознакою зрілого читання [4, С.188-189].

Залежно від цілей установки розрізняють *оглядове, ознайомлювальне, вивчаюче* та *пошукове* читання. Зріле вміння читати передбачає як володіння всіма видами читання, так і легкість переходу від одного виду до іншого в залежності від зміни мети отримання інформації з даного тексту.

Пошукове читання орієнтоване на читання газет та літератури за фахом. Його мета – швидке знаходження у тексті чи масиві текстів певних даних (фактів, характеристик, цифрових показників, вказівок). Воно спрямовано на пошук у тексті конкретної інформації. Читцю відомо з інших джерел, що така інформація міститься в цій книзі, статті. Тому, виходячи з типової структури даних текстів, він відразу ж звертається до певних частин або розділів, які піддає вивчаючому читанню, без детального аналізу. При пошуковому читанні вилучення смислової інформації не вимагає дискурсивних процесів і відбувається автоматизовано. Таке читання передбачає наявність вміння орієнтуватися в логіко-смисловій структурі тексту, вибирати з нього необхідну інформацію з певної проблеми, вибрати та об'єднати інформацію кількох текстів з окремих питань.

У навчальних умовах пошукове читання виступає скоріше як вправа, тому що пошук тієї чи іншої інформації, як правило, здійснюється за вказівкою викладача. Тому воно зазвичай є супутнім компонентом у розвитку інших видів читання.

Опанування технікою читання здійснюється в результаті виконання передтекстових, текстових та післятекстових завдань.

Передтекстові завдання спрямовані на моделювання фонових знань, необхідних та достатніх для рецепції конкретного тексту, на усунення смислових та мовних труднощів його розуміння та одночасно на формування навичок та умінь читання, вироблення «стратегії розуміння». У них враховуються лексико-граматичні, структурно-смислові, лінгвостилістичні та лінгвокраїнознавчі особливості тексту, що підлягає читанню.

У текстових завданнях студентам пропонуються комунікативні установки, в яких містяться вказівки на вид читання, швидкість та необхідність вирішення певних пізнавально-комунікативних завдань у процесі читання. Попередні питання повинні відповідати низці вимог:

- вони будуються з урахуванням активно засвоєної лексики і граматичних структур, не використаних у тексті в такому вигляді;
- відповідь на попереднє питання повинна відображати основний зміст відповідної частини тексту і не повинна зводитися до одного речення з тексту;
- разом узяті питання повинні бути адаптованою інтерпретацією тексту.

Крім того, студенти виконують низку вправ з текстом, що забезпечують формування відповідних конкретному виду читання навичок та умінь.

Післятекстові завдання призначені для перевірки розуміння прочитаного, контролю за ступенем сформованості умінь читання та можливості використання отриманої інформації у майбутній професійній діяльності.

Розглянемо зразки практичних завдань для навчання пошуковому читанню.

Передтекстовий етап:

- визначте місце резюме на початку (кінці) статті із назвою (без назви);
- подивіться, чи мають частини статті назви чи лише нумерацію, чи те й інше;
- встановіть, чи є частина, де перераховуються основні теми статті;
- встановіть, чи є розділ з оглядом літератури;
- спираючись в основному на терміни, що відображають потрібну інформацію, знайдіть цю інформацію у статті (добірці статей, книзі, журналі, газеті);
- спираючись на терміни, що відображають потрібну інформацію, знайдіть потрібну вам інформацію в тексті;
- спираючись на відповідні терміни та засоби міжфразового зв'язку, знайдіть авторські висновки з питання, що цікавить;

- знайдіть наприкінці вступного розділу статті перелік питань, що висвітлюються у ній;

- знайдіть в кінці кожного розділу (параграфу) вказівки на формулювання цієї проблеми.

Текстовий етап:

- прочитайте перше речення (перший абзац), визначте питання (проблеми), які будуть розглядатись у тексті;

- прочитайте останнє речення (абзац) і припустіть, який зміст міг передувати цьому висновку;

- перегляньте текст і скажіть, для якої категорії читачів він може представляти інтерес і чому;

- перегляньте текст, знайдіть його фрагмент, який представляє вам особливий інтерес, і поясніть, чому;

- скажіть, якому із зазначених питань приділяється у статті особлива увага;

- перегляньте запропоновані вам тексти та підберіть із них факти, які стосуються теми ... (які могли б бути ілюстрацією до тези, твердження...);

- вкажіть у тексті абзаци (у журналі – статті, у книзі – глави, у розділі – параграфи), у яких містяться дані про ... (характеристики ...);

- знайдіть у статті визначення (висновок, формулювання проблеми; термін, що позначає...) та зачитайте вголос;

- знайдіть у тексті факти, згадані в анотації (резюме);

- позначте у тексті місця, що дають відповіді на запропоновані запитання;

- знайдіть у тексті факти, які дають підстави зробити висновки, скласти тези;

- знайдіть та позначте в тексті місця, що відносяться до ... (характеризують...).

Післятекстовий етап:

- зачитайте вголос з тексту (текстів) факти, що належать до теми...;

- випишіть з тексту факти, які б слугувати ілюстрацією до тези;

- підкресліть у тексті визначення (висновок, формулювання проблеми; термін, що позначає...);

- назвіть назву тексту, в якому ви знайшли цікаву для вас інформацію;

- вкажіть сторінки книги (журналу, газети, технічної документації), на яких розглядається проблема про ...

При виявленні інформації, що шукали, мету пошукового читання досягнуто; читання слід припинити або перейти до інших видів його (ознайомлювального, вивчаючого) [5, С.137-139].

Пошукове читання можна використовувати на заняттях з навчальної дисципліни «Фахова іноземна мова», головною метою якої є поглибити знання студентів щодо норм сучасної іноземної мови у професійному спілкуванні, основних вимог до складання та оформлення професійних документів, збагатити словниковий запас термінологічною, фаховою лексикою, підвищити загальномовний рівень шляхом опрацювання фахової літератури, запропонованої для самостійної роботи, формувати практичні навички ділового спілкування, навчити застосовувати набуті знання практично, розвивати комунікативні здібності.

У вищих навчальних закладах студенти вчаться практично використовувати іноземну мову, в тому числі фахові тексти у професійних цілях. Проблема може полягати в тому, що сформовані усні комунікативні навички ділового спілкування іноземною мовою не завжди означають спроможність студентів на високому рівні проявити знання в процесі роботи з фаховим текстом. Це негативно позначається і на роботі з діловою документацією, і у використанні джерел іншомовного походження, і у наукових розробках студентів. Отже, наявність добре сформованих навичок та вмінь здобувачів вищої освіти читати професійно-орієнтовані тексти дозволяє підтримувати їх академічні знання та досягати професійного успіху. Студенти, як майбутні професіонали, мають бути мотивовані на ознайомлення з сучасними науковими і технічними публікаціями іноземною мовою.

Для розуміння професійно орієнтованих текстів фахового напрямку недостатньо володіти загальнонавчальною лексикою, потрібно ще мати активний запас термінології своєї спеціальності. Перед роботою з фаховим текстом спочатку пропонується введення нового лексичного матеріалу для формування тематичного термінологічного мінімуму. Потім іде самостійне читання навчального тексту. Наступним етапом буде навчальне аудиторне читання, яке супроводжується серією навчальних прав.

Пошукове читання іншомовних автентичних фахових текстів має своє специфічне комунікативне завдання, яке полягає у тому, що студентам потрібно навчитися читати фахові тексти не застосовуючи словник кожен раз при зустрічі з незнайомим словом. Для цього треба навчити студентів спробувати спрогнозувати зміст тексту, спираючись в першу чергу на знайомі слова та вирази. Читати текст іноземною мовою не означає перекладати кожне слово. Також студент може спиратися на заголовок, малюнки, схеми, таблиці для більш детального розуміння тексту.

Робота з термінами і фаховою лексикою займає важливе місце в процесі ознайомлення з фаховими текстами. Бажано використовувати завдання, які розвивають мовний здогад, вміння використовувати синоніми та антоніми, спільнокореневі слова, користуватись контекстом, уміння вибрати потрібне. Читання фахових текстів та робота з термінологією також сприяє кращому засвоєнню граматичних структур речень. Засвоєння нової граматичної структури може відбуватися на основі використання нових фахових лексичних одиниць, що в сукупності сприятиме поглибленню знань іноземної мови.

Висновки. Результати здійсненого аналізу дають підстави зробити висновок, що пошукове читання фахових текстів, як один з видів мовленнєвої діяльності, значно підвищує комунікативний та професійний рівень студентів, збагачує словниковий запас термінологічною і професійною лексикою, розвиває навички розуміння та смислової переробки тексту. Опанування технікою пошукового читання здійснюється в результаті виконання низки передтекстових, текстових та післятекстових завдань, кожне з яких має свою практичну мету. Бажання вільно спілкуватися з діловими партнерами, вести ділове листування, розуміти іншомовну фахову літературу може стати надійним мотиватором для студентів в процесі опанування іноземної мови.

Література:

1. «Фахова іноземна мова»: робоча програма навчальної дисципліни / Скирда Т. Київ: НАУ, 2023, 17 с.
2. «Іноземна мова (за професійним спрямуванням)»: робоча програма навчальної дисципліни / Щелкунова А., Майборода О., Шпаківська О. Біла Церква: ВСП «Технологіко-економічний фаховий коледж БНАУ», 2023, 21 с.
3. Види читання. URL: <https://lms.school.net.ua/assets/courseware/v1/29c6e981a0ea71039cf55136efffbdd2/asset-v1:UIED+UM-NUSH-5-6th+2022+type@asset+block>
4. Бігич О.Б., Бражник Н.О., Галонova С.В., Гринюк Н.А. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах : підручник. Київ: Ленвіт, 2002, 328 с.
5. Маслико О.А, Бабинська П.К., Будько А.Ф., Петрова С.І. Настільна книга викладача іноземної мови. Мінск, 2005. 522 с.

References:

1. «Fakhova inozemna mova»: robocha proghrama navchaljnoji dyscypliny [«Specialized Foreign Language»: working program of the academic discipline]. / Skyrda T. Kyjiv: NAU, 2023, 17 s. [in Ukrainian].
2. «Inozemna mova (za profesijnym sprjamuvannjam)»: robocha proghrama navchaljnoji dyscypliny [«Foreign Language (Professional)»: working program of the academic discipline]/ Shhelkunova A., Majboroda O., Shpakivsjka O. Bila Cerkva: VSP «Tekhnologho-ekonomichnyj fakhovyj koledzh BNAU», 2023, 21 s. [in Ukrainian].

3. Vydy chytannja. [Types of reading]. Retrieved from <https://lms.e-school.net.ua/assets/courseware/v1/29c6e981a0ea71039cf55136efffbdd2/asset-v1:UIED+UM-NUSH-5-6th+2022+type@asset+block>. [in Ukrainian].

4. Bighych O.B., Brazhnyk N.O., Ghalonova S.V., Ghrynjuk N.A. Metodyka vykladannja inozemnykh mov u serednikh navchalnykh zakladakh : pidruchnyk. [Methods of teaching foreign languages in secondary educational institutions: textbook.] Kyiv: Lenvit, 2002, 328 s. [in Ukrainian].

5. Maslyko O.A., Babynsjka P.K., Budjko A.F., Petrova S.I. Nastiljna knygha vykladacha inozemnoji movy. [A desk book for a foreign language teacher]. Minsk, 2005. 522 s. [in Ukrainian].